

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
Інститут кормів та сільського господарства Поділля
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція

***РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКТИВНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ НОВИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ОЗИМОЇ В ЛІСОСТЕПУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ***

**2018
м. Хоростків**

Рекомендації підготували:

Шубала Г.В., Семець Н.П.

молодші наукові співробітники

ТДСГДС ІКСГП НААН

Протягом останніх років в Україні відбулося істотне збільшення валових зборів зернової продукції. Це стало наслідком не лише сприятливих погодних умов, а й результатом свідомої перебудови структури посівних площ та переорієнтації сільськогосподарського виробництва на сучасні інтенсивні технології вирощування основних сільськогосподарських культур. Зростання обсягів виробництва зерна зумовлено й значним попитом на світовому ринку, оскільки воно є основою продуктів харчування для людей та концентрованого корму для тварин, основним джерелом харчового й кормового білка.

Нині практично всі країни намагаються виявити невикористані резерви та можливості, які дали б змогу на основі інтенсифікації методів господарювання, широкого застосування добрив і нових високоврожайних сортів збільшити виробництво продуктів рослинництва.

Пшениця озима основна зернова культура в Україні, вимоги до сортового складу якої є надзвичайно високими, що пояснюється різними чинниками, серед яких основними є технологічність сорту та його властивість протистояти несприятливим умовам вирощування без втрати генетичної здатності формувати великий урожай зерна. Вдале поєднання продуктивності, посухо- та зимостійкості, а також толерантності до впливу різних хвороб визначають успішність та подальшу долю кожного з нових сортів пшениці озимої.

Протягом останніх десятиліть зі зміною ґрунтово-кліматичних умов, за наявності сільськогосподарських підприємств різного економічного потенціалу виникла проблема технологічності сортів пшениці озимої, що, як правило, полягає в одержанні максимально

можливого рівня врожайності за умови погіршення вологозабезпеченості та природної родючості ґрунтів, зниження кількості внесення органічних і мінеральних добрив у господарствах.

На основі досліджень проведених на полях Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту кормів та сільського господарства Поділля, в зоні західного Лісостепу України, в центральному агрокліматичному районі (Холодне Поділля) Тернопільської області обґрунтовано рекомендації щодо ефективної системи реалізації продуктивного потенціалу нових сортів пшениці м'якої озимої в Лісостепу України в умовах змін клімату.

Ґрунт дослідних ділянок – чорнозем глибокий малогумусний, середньосуглинкового механічного складу. Вміст гумусу 3,6 %, РН сольове – 6,6, рухомого фосфору (за Чіріковим) – 16–17 мг/100г ґрунту, обмінного калію (за Масловою) – 12–13 мг/100 г ґрунту, лужногідролізованого азоту – 9–11 %.

При вивченні впливу норм висіву та фракцій насіння на насіннєву продуктивність пшениці м'якої озимої протягом 2016–2018 рр. норми висіву насіння мали певний вплив на формування продуктивності зерна пшениці озимої та перебували у певній залежності з фракціями насіння. Врожайність зерна пшениці озимої, сорту Вікторія одеська, при висіванні середньою фракцією при нормі висіву 5,0 млн. становила 5,52 т/га, при збільшенні до 5,5 млн. вона збільшилась на 0,14 т/га. При зменшенні норми до 4,5 млн. урожайність збільшилась на 0,20 т/га, або 3,62 %.

Висівання насіння крупної фракції при збільшенні норми до 5,5 млн. збільшило врожайність на 0,22 т/га, або на 3,98 %. При

зниженні норми до 4,5 млн. отримано найкращий результат. Врожайність збільшилась на 0,26 т/га і становила 5,88 т/га, а при висіванні нормою 3,5 млн. спостерігалось незначне зниження – 0,01 т/га, або 0,18 %.

Висівання пшениці озимої, крупною фракцією насіння, призводило до зростання врожайності порівняно із середньою фракцією на – 0,22 т/га, або на 3,9 % при нормі висіву 3,5 млн. При нормі 4,5 млн. прибавка врожайності склала 0,16 т/га, або 2,7 %, при нормі 5,0 млн. (контроль) становила 0,10 т/га або 1,8 %. При найвищій нормі – 5,5 млн. схожих зерен прибавка врожайності становила 0,18 т/га, або 3,08 %.

Густота продуктивного стеблестою при даних нормах висіву дещо зростала, з 427 до 462 шт./м² для середньої фракції і з 429 до 469 шт./м² для крупної. Висівання крупною фракцією приводило до зростання цього показника на 13 – 20 шт./м².

Кількість зерен у колосі у міру зростання норми висіву зменшувалась з 33,1 до 33,0 шт., для середньої фракції і з 33,6 до 32,6 шт., для крупної. Висівання крупною фракцією приводило до незначного зростання цього показника.

Щодо маси 1000 зерен, то найвищий показник був у посіві де норма висіву 5 млн. схожих зерен крупної фракції (контроль) і становив 42,3 г.

Аналіз результатів сортовипробування показав, що у роки досліджень на ступінь реалізації сортового потенціалу пшениці озимої великий вплив мали погодні умови. Вони за весь період були досить різними як за кількістю опадів, так і за температурним

режимом. Найсприятливіші погодні умови для вирощування пшениці озимої, що забезпечило одержання високих показників продуктивності були 2017 та 2018 рік.

Зокрема, найвищу врожайність пшениці озимої у 2017 році відмічено у сортів: Доброчин – 6,35 т/га, Щедрість одеська – 6,25 т/га, Журавка – 6,20 т/га, Сніжана – 6,06 т/га, Лінкорн – 6,03 т/га. Найгірші показники були отримані на ділянках, де висівали сорти Епоха одеська – 5,04 т/га та Віген – 5,13 т/га.

Результати досліджень показали, що найбільшу кількість продуктивних стебел в середньому за три роки сформували сорти Вікторія одеська та Доброчин – 454 шт./м², найменшу Нива, Прозорий, Снігурка, Дарунок Поділля, Іліяс, Ліра, Жайвір і Миронівська 65 – 368–379 шт./м².

На зниження врожайності впливає як розріджений так і густий стеблестій. Культура в загущених посівах погано загартовується, сильно витягується, рослина більше схильна до захворювань і шкідників, і взагалі схильна до вилягання.

При невеликій нормі сівби зростання врожаю характеризується меншим вилягання, внутрішньою боротьбою між різними видами рослин, зростанням коренів, сходами, стійкістю до зимового холоду і виживанням, поліпшенням розвитку культури і фітосанітарним станом посіву.

При нормальній нормі висіву продуктивність у озимої пшениці дуже висока, вона залежить від метеоумов, родючості землі, попередньої культури, добрив, біологічних особливостей виду, способу і терміну посіву, якості зерен і від інших факторів.

